

Rapport ifm helhetlig gjennomgang av nasjonale kompetansetjenester 2018

Navn på tjenesten:	Nasjonal kompetansetjeneste for vestibulære sykdommer
Engelsk navn på tjeneste	Norwegian National Advisory Unit on Vestibular Disorders
Lokalisering:	Helse Bergen HF, Haukeland universitetssykehus
Helseregion:	Helse Vest RHF

Om helhetlig gjennomgang

Helse- og omsorgsdepartementet har i 2016 besluttet at det skal gjennomføres en helhetlig gjennomgang av alle godkjente nasjonale tjenester i spesialisthelsetjenesten. Oppdraget ble gitt til de regionale helseforetak og Helsedirektoratet som i samarbeid har gjennomført helhetlige gjennomgangen i tråd med regelverk for etablering og drift av slike tjenester. Nasjonale behandlingstjenester ble gjennomgått og vurdert i 2017. I 2018 er det gjennomført en tilsvarende gjennomgang av nasjonale kompetansetjenester.

Regelverk for etablering og drift av nasjonale tjenester fremgår av forskrift nr. 1706 av 17. desember 2010 om godkjenning av sykehus, bruk av betegnelsen universitetssykehus og nasjonale tjenester i spesialisthelsetjenesten med tilhørende veileder. Målsettingen med den helhetlige gjennomgangen i 2018 er å vurdere om det skal gis anbefaling om videreføring, alternative funksjonsendringer, avvikling, desentralisering eller omorganisering av nasjonale kompetansetjenester.

Gjennomgangen er lagt opp som en systemrevisjon basert på krav og forventinger i styringssystemet for nasjonale tjenester i spesialisthelsetjenesten. Vurderingen er basert på årsrapportering fra tjenestene og faglig referansegruppe for driftsåret 2017 og innhentet tilleggsinformasjon fra leder for tjenesten og faglig referansegruppe. I tillegg benyttes informasjon fra søknadsprosesser og tidligere årlige gjennomganger av den enkelte tjeneste.

Gjennomgangen er gjennomført av en arbeidsgruppe med deltagere fra hvert av de regionale helseforetak og Helsedirektoratet. Resultatet av gjennomgangen er oppsummert i denne sluttrapporten.

Oslo, 1. november 2018

Tjenestens innhold og organisering

Tjenesten ble godkjent 1. januar 2000. Tjenesten er organisert under Klinikk for hode-hals ved Haukeland universitetssykehus. Tjenesten har 1,6 årsverk fordelt på fem ansatte. I tillegg lønner tjenesten 4 PhD.-stipendiater i hel- eller deltid. Tjenestens arbeidsoppgaver fordeler seg med;

70 % bygge opp og formidle kompetanse, 10 % overvåkning og formidling av behandlingsresultater, 10 % implementering av nasjonale retningslinjer og kunnskapsbasert praksis og 10 % etablering av faglige referansegrupper. Tjenesten driver ikke pasientbehandling.

Fra gjennomgang av tjenesten i 2009 fremgår det at det fremtidige behovet for tjenesten forventes uendret eller økende, jfr en økende andel eldre i befolkningen. De regionale helseforetak anbefalte videreføring av tjenesten, og tjenesten ble regodkjent etter nytt regelverk fra 7. juli 2011

Tjenesten er etablert for å bygge opp og spre kompetanse, samt bidra til implementering av ny kunnskap for å utarbeide et gjennomførbart, helhetlig og kostnadseffektivt pasientforløp uavhengig av bosted.

Innenfor fagområdet er det også etablert en nasjonal behandlingstjeneste for vestibularisschwannom ved samme sykehus. Ansvarsfordelingen er basert på diagnose i det at utredning og kirurgisk behandling av vestibularisschwannom er lagt til behandlingstjenesten, mens ansvar for øvrige vestibulære sykdommer er lagt til kompetansetjenesten.

Kompetansespredning, veiledning og rådgivning

Tjenesten henvender seg primært til pasienter, pårørende og helsepersonell, men ønsker også å informere allmennheten, inkludert media og beslutningstakere.

Tjenesten utarbeider informasjonsmateriell, retningslinjer og veiledere. Tjenesten driver også undervisning og foredragsvirksomhet over hele landet i tillegg til å ta imot helsepersonell til hospitering. Tjenestens ansatte driver en-til-en-veiledning av pasienter, pårørende og helsepersonell i behandlingen av enkeltpasienter.

Tjenesten har utarbeidet en plan for kompetansespredning. Planen viser en oversikt over tiltak, målgruppe, virkemidler og hvor ofte tiltakene skal gjennomføres. Det oppfattes at planen bygger på en kartlegging av behov og vurdering av bruk av ulike virkemidler for å nå ulike mottagere. Det fremgår ikke hvilket tidsrom planen gjelder for og når overordnet resultatmål for tjenesten skal være oppfylt.

Det fremgår av vedlegg 1 at tiltakene i planen er lite avgrenset i tid og at realistiske resultatmål og tidsrammer utvikles i samarbeid med brukerorganisasjoner og fagmiljø. Det er ikke nærmere beskrevet. Det fremgår heller ikke hvilke tiltak som er iverksatt for at kompetansetjenestens oppgaver skal kunne videreføres regionalt.

Forskning
<p>Det vises til publiserte vitenskapelige artikler og forskningsprosjekt som pågår. Det fremgår at flere av forskningsprosjektene involverer andre helseregioner. Tjenesten deltar både i nasjonale og internasjonale forskningsnettverk.</p>
Dokumenterte resultater av tjenestens virksomhet
<p>Nasjonal kompetansetjeneste for vestibulære sykdommer er etablert for å bygge opp og spre kompetanse i helsetjenesten om vestibulære sykdommer. Det overordnede resultatmålet for tjenesten er å bygge opp og sikre et kunnskapsnivå om vestibulære sykdommer som er tilstrekkelig til at pasienter kan få adekvat behandling i tråd med oppdatert medisinsk kunnskap, uavhengig av bosted i landet.</p> <p>Det fremgår at en stor del av utredning og behandling skjer i primærhelsetjeneste. Det fremgår ikke om det er utarbeidet særskilte resultatmål for kompetanseoppbygging i den kommunale helse- og omsorgstjenesten.</p> <p>Det fremgår av vedlegg 1 at effekten av tjenestens virksomhet måles gjennom nasjonal kartlegging av ressurser (utstyr, personell, fasiliteter) og aktivitet. Det ble gjennomført en kartleggingsundersøkelse ved landets øre-nese-halsavdelinger i 2016-2017. Denne viser store variasjoner i pasienttilbudet i de ulike regionene.</p> <p>Det er ikke fremlagt dokumentasjon som viser effekt av tjenestens virksomhet eller hva som er status mht resultatoppnåelse av tjenestens overordnede resultatmål.</p>
Kvalitet
<p>Denne tjenesten har ikke etablert et eget system for å dokumentere effekt av tjenestens virksomhet. Det fremgår at tjenesten på oppdrag fra Helse- og omsorgsdepartementet har kartlagt tilbudet til pasienter med vestibulære sykdommer i Norge. Det oppfattes at det er denne undersøkelsen det vises til ifm dokumentert effekt av tjenestens virksomhet.</p>
Tilgjengelighet
<p>Tjenesten viser til bruk av ulike virkemidler for å sikre likeverdig tilgang til tjenestens kompetanse nasjonalt. Det fremgår ikke av rapporteringen om tjenesten har etablert et system for å måle om ny kunnskap blir mottatt og tatt i bruk av målgruppen. Tjenesten har gjennomført en kartleggingsundersøkelse av behandlingstilbudet til vertigo-pasienter ved alle øre-nese-halsavdelinger i Norge. Det er ikke vedlagt dokumentasjon som viser at tjenestens virksomhet har ført til økt tilgjengelighet til aktuell kompetanse hos helsepersonell ute i helsetjenesten.</p>
Faglig referansegruppe
<p>Tjenesten har etablert en faglig referansegruppe med representanter fra alle regionale helseforetak og brukerrepresentasjon. Referansegruppen møtes 1 – 2 ganger årlig. Referansegruppen uttaler at gruppens sammensetning er dekkende for kompetansetjenestens</p>

ansvarsområde og oppgaver. Referansegruppen har godkjent årsrapporten fra tjenesten.

Referansegruppen skriver at den enkelte helseregion delvis får dekket sitt behov for kompetanseoppbygging. Det er gitt en bred redegjørelse for ulike ønsker og forslag til forbedring i referansegruppens årlige tilbakemelding. Det påpekes at det er store forskjeller mellom regionene.

Andre opplysninger

Tjenesten avgir årlig rapportering. Årsrapportene for tjenesten er tilgjengelig på <http://nasjonaletjenester.ihelse.net>. Det vises i den sammenheng til de tilbakemeldinger som er gitt ifm årlig gjennomgang av årsrapportene for tjenesten.

Både tjenestens leder og faglig referansegruppe mener at det er viktig at tjenestens videreføres for å styrke kompetanse og behandlingstilbud til pasienter med vestibulære sykdommer. Det vises til at de regionale fagmiljøene som behandler pasienter med vestibulære sykdommer fortsatt er små og sårbare med hensyn til personell, utstyr og kompetanse. Kartlegging av behandlingstilbudet til disse pasientene viser store regionale forskjeller. Forskningsaktiviteten er lav og fagfeltet er fortsatt kompetansesvakt på landsbasis.

Både tjenesten selv og referansegruppen påpeker at det er behov for mer forskning. Referansegrupper skriver at en videreføring av tjenesten vil bidra til å bygge opp bedre tjenester og bedre fagmiljø i regionene. En avvikling av tjenesten vil innebære en betydelig faglig tilbakegang.

Vurdering ift kriterier:

Tjenestens innhold og organisering

Nasjonal kompetansetjeneste for vestibulære sykdommer er etablert for å bygge opp og spre kompetanse i helsetjenesten om vestibulære sykdommer. Et overordnet mål er i sikre et godt og likeverdig behandlingstilbud til pasienter i hele landet. Beskrivelsen av tjenestens ansvarsområde og oppgaver samsvarer med begrunnelsen for godkjenning av tjenesten. Tjenestens primære målgruppe for kompetansespredning og faglige ansvarsområde synes klart avgrenset og godt beskrevet.

Tjenestens ansvarsområde er avgrenset til kompetansespredning om utredning og behandling av vestibulære sykdommer. Tjenesten har gjort en formell ansvarsavklaring mot Nasjonal behandlingstjeneste for vestibularisschwannom.

Kompetansespredning, veiledning og rådgivning

Det fremgår at tjenesten driver kompetansespredning rettet til pasienter, pårørende og helsepersonell. Tjenesten driver kompetanseoppbygging gjennom forskning og deltagelse i internasjonale forskningsnettverk og kompetansespredning skjer gjennom deltagelse i nasjonale og internasjonale fagfora, forskernettverk, samt publikasjoner og undervisning av helsepersonell, pasienter og brukere. Det vises til en rekke aktiviteter både gjennom skriftlig materialer, foredrag,

kurs, råd og veiledning.

Tjenesten er etablert for å spre kompetanse om utredning og behandling innenfor et definert fagområde innenfor en avgrenset tidshorisont. For å kunne gjennomføre dette skal alle nasjonale tjenester utarbeide en plan for kompetansespredning. Plan for kompetansespredning skal være et verktøy for å nå tjenestens resultatmål innenfor en rimelig tidshorisont. En rimelig tidshorisont for en kompetansetjeneste er 5 år.

Tjenesten har utarbeidet en plan for kompetansespredning. Det fremgår ikke når tjenesten vil nå de overordnede resultatmål og det er heller ikke angitt hvilket tidsrom planen gjelder for.

Dokumenterte resultater av tjenestens virksomhet

Det er utarbeidet et overordnet resultatmål for tjenesten. Det fremgår ikke hva som er status for kompetansetjenestens arbeid og oppnåelse av overordnet resultatmål for tjenesten. Det vises til at mye av behandlingen skjer i primærhelsetjenesten. Det fremgår ikke om det er utarbeidet særskilte resultatmål for kompetanseoppbygging i den kommunale helse- og omsorgstjenesten.

Det er bedt om en beskrivelse av de dokumentasjonssystemer som tjenesten benytter for å dokumentere effekt av tjenestens virksomhet. Effekt av tjenestens virksomhet innebærer at den primære målgruppen har mottatt kunnskap, har tatt kunnskapen i bruk og at dette har ført til økt kvalitet og tilgjengelighet til utredning og behandling i den enkelte helseregion.

Det vises i vedlegg 2 til at det i 2016-17 er gjennomført kartleggingsundersøkelser av behandlingstilbudet til pasienter med vestibulare sykdommer ved alle øre-nese-hals avdelinger i landet. Det er vedlagt et utdrag av en presentasjon som ble gitt på Øre-nese-halsforeningens høstmøte i 2017. Tjenesten skriver at flere avdelinger har gått til anskaffelse av avansert diagnostisk utstyr, flere leger er engasjert i feltet og rehabiliteringstilbudet har blitt bedre. Den viser også at det fortsatt er store regionale forskjeller og til dels store mangler i tilbudet til pasientgruppen, inkludert mangelfull kompetanse og uklar ansvarsfordeling. Det er ikke fremlagt dokumentasjon som viser data fra kartleggingsundersøkelsen, hvilken av funnene som kan tilskrives kompetansetjenestens arbeid og hva som er en direkte effekt av tjenestens virksomhet. Det fremgår ikke hva som skyldes manglende prioritering eller hva som skyldes manglende kompetanse hos helsepersonell.

Denne tjenesten har drevet kompetansespredning innenfor dette fagområdet i mange år. Det etterlyses i den sammenheng status for kompetansetjenestens arbeid og dokumentasjon for hvilke fagområder og deler av helsetjenesten som fortsatt er kompetansesvake.

Det fremgår i beskrivelsen av tjenesten at det er et mål å etablere tverrfaglige nettverk i alle helseregioner slik at disse kan videreføre kompetansetjenestens arbeid lokalt. Det fremgår ikke av rapporteringen i hvilken grad dette arbeidet har vært prioritert utover at det opplyses at det er etablert nasjonalt forskningsnettverk. Det fremgår ikke om det er etablert faglige nettverk som kan overta og videreføre kompetansetjenestens oppgaver lokalt.

Faglig referansegruppe

Tjenesten har etablert en faglig referansegruppe. Referansegruppen har godkjent tjenestens

årsrapport. Referansegruppen synes å fungere etter intensjonen.

Status for tjenesten

Begrunnelsen for å etablere en nasjonal kompetansetjeneste er at det er behov for å bygge opp og spre kompetanse nasjonalt innenfor et avgrenset fagområde innenfor en avgrenset tidshorisont. Dette forutsetter at målgruppen for kompetansespredninger er avgrenset og tilgjengelig.

Denne tjenesten har vært i drift i 17 år. Tjenestens fagområde er avgrenset og godt beskrevet og tjenestens primære målgruppe er tilstrekkelig avgrenset.

Det rapporteres at tjenesten driver kompetansespredning i tråd med intensjonen. Tjenesten har en plan for kompetansespredning. Planen er ikke tidsavgrenset.

Det er utarbeidet et overordnet resultatmål for tjenesten. Det fremgår ikke når resultatmålet vil bli nådd og hva som er status for kompetansetjenestens arbeid med tanke på en overføring og videreføring av kompetansetjenestens oppgaver regionalt.

Tjenesten har ikke etablert et system for å dokumentere effekt av tjenestens virksomhet og når resultatmål for tjenesten er oppfylt. Tjenesten skriver at det er gjennomført en kartleggingsundersøkelse. Det er ikke fremlagt dokumentasjon som viser effekt av tjenestens virksomhet.

Oppsummering:

- Tjenestens ansvarsområde og oppgaver samsvarer med begrunnelsen for godkjenning av tjenesten
- Det er ikke fremlagt dokumentasjon for at fagområdet fortsatt er kompetansesvakt og at dette er begrunnelsen for hvorfor tjenestens arbeid må videreføres i form av en nasjonal kompetansetjeneste
- Tjenesten driver veiledning, kunnskaps- og kompetansespredning til helsetjenesten og helsepersonell. Det er ikke lagt opp til at tjenestens skal nå sitt overordnede oppdrag om at desentralisering av kunnskap skal skje innen en 5-års tidshorisont.
- Det er utarbeidet overordnet resultatmål for tjenesten og en plan for kompetansespredning. Det fremgår ikke av plan for kompetansespredning når resultatmål for tjenesten skal være oppfylt.
- Tjenesten kan ikke dokumentere effekt av tjenestens virksomhet
- Den faglige referansegruppen synes å fungere etter intensjon

Høring på rapportutkast

Evt. påpekte konkrete feil er rettet i rapporten. Øvrige tilbakemeldinger relatert til rapportutkastet gjengis sammenfattet nedenfor:

- Om system for dokumentasjon: Tjenesten viser til kartlegginger av tilbudet til pasienter foretatt i 2016 og 2017. Tjenesten viser til grafisk i vedlegg til årsrapporten (presentasjon

fra Øre-nese-halsforeningens høstmøte i 2017).

Avsluttende kommentar fra arbeidsgruppen

Helhetlig gjennomgang er basert på rapporteringen fra de nasjonale kompetansetjenestene. Arbeidsgruppens funn og kommentarer knyttet til tjenestens drift og etterlevelse av regelverk fremgår av denne rapporten.

Tjenesten har blitt forelagt dette utkastet til rapport og er gitt mulighet til å komme med innspill. En oppsummering av tjenestens innspill fremgår av punktet over.

220518 arl